

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента Коропатніка Ігоря Михайловича – на дисертаційне дослідження Нестор Наталії Володимирівни «Адміністративно-правове забезпечення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні», подане на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Державне та громадське життя є динамічним у всіх сферах, що відповідно потребує постійних змін у напрямку вдосконалення правового регулювання всіх видів та типів відносин. Вищезазначене стосується й системи правосуддя. На сьогоднішній день судова система України перебуває на стадії реформування, що має на меті перегляд ролі суду в державі, посилення захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, прав та законних інтересів громадських об'єднань, юридичних осіб та суб'єктів владних повноважень. У діяльності судів існує низка невирішених правових та організаційних проблем, переважна більшість з яких пов'язана із процесами становлення системи судочинства в Україні. Як і будь-яке реформування, вдосконалення діяльності судів в першу чергу потребує покращення якості правового регулювання їх функціонування, усунення прогалин та колізій у чинному законодавстві. При цьому, особливого значення набуває вдосконалення адміністративного законодавства, яке покликане регулювати як організаційні засади побудови та функціонування судової системи, так і процесуальні аспекти розгляду та вирішення відповідних справ.

Зазначене стосується і необхідності визначення організаційно-правових засад здійснення контролю за діяльністю судів (суддів), як запоруки забезпечення законності в їх роботі. При цьому дуже важливо під час реформування враховувати національні здобутки у цій сфері та позитивний зарубіжний досвід.

Питання адміністративно-правового забезпечення здійснення контролю за діяльністю судів (суддів) є предметом значної уваги з боку багатьох вчених, політиків, державних діячів, юристів, політологів, істориків та інших фахівців.

Проте, незважаючи на значний науковий, суспільний та практичний інтерес до цього питання, в сучасній українській юридичній науці немає жодного дисертаційного дослідження, в якому було б комплексно проаналізовано адміністративно-правове забезпечення здійснення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні.

З огляду на зазначені обставини дисертація Нестор Н.В. є актуальною і своєчасною, оскільки присвячена теоретичному осмисленню адміністративно-правових засад здійснення контролю за функціонуванням судів.

Про актуальність дослідження свідчить також його відповідність основним положенням Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., плану науково-дослідної роботи Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» за темою «Адміністративно-правове регулювання суспільних відносин» (номер державної реєстрації 0107U008696).

Мета дисертаційного дослідження полягає у визначенні сутності та розкритті особливостей адміністративно-правового забезпечення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні, а також опрацюванні напрямків його вдосконалення.

Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Здобувач використала численні наукові праці фахівців з філософії, соціології, управління, теорії та історії права, адміністративного права та процесу, конституційного права, кримінального права та інших галузевих правових наук. Нормативно-правовою основою роботи є Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, ратифіковані у встановленому законом порядку, чинні законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, що

закріплюють адміністративно-правові засади контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні. Інформаційну та емпіричну основу дисертації становлять узагальнення практики діяльності судів та їх апаратів, довідкові видання, статистичні матеріали.

Узагальнений в роботі теоретичний та нормативний матеріал аналізується з використанням виваженого методологічного апарату, який включає як загальнонаукові, так і конкретні наукові методи пізнання, зокрема: історико-правовий, формально-логічний, системно-структурний, діалектичний, структурно-логічний, моделювання, порівняльно-правовий, прогнозування та інші методи пізнання процесів і явищ. Загалом, методи дослідження є цілком сучасними й обґрунтованими, що стало запорукою успішного вирішення поставлених дисертантом завдань.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем адміністративно-правового забезпечення здійснення контролю за діяльністю судів (суддів).

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що робота є однією з перших спроб комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень науки адміністративного права визначити сутність та розкрити особливості адміністративно-правового забезпечення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні в умовах їх реформування та сформулювати авторське бачення напрямків його вдосконалення. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових концептуальних наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем.

На особливу увагу заслуговують наступні положення, висновки, рекомендації та пропозиції, що викладені в дисертації, які найбільш наочно демонструють її наукову новизну, теоретичну та практичну значущість:

- з'ясовані здобувачем ознаки контролю в державному управлінні, а саме:

- 1) здійснюється фізичними та юридичними особами, державними органами та громадськими організаціями;
- 2) є формою впливу на діяльність піднаглядного суб'єкту, процедури якого залежать від правового статусу суб'єкту нагляду;
- 3) є гарантією дієвості, ефективності державної влади, відповідальності держави перед суспільством за результати своєї діяльності;
- 4) реалізується в передбачених законодавством формах та процедурах, тобто кожен суб'єкт контролю має нормативно закріплений обсяг управлінської компетенції, який визначає його можливості впливу на функціонування піднаглядного суб'єкту (с. 98);

- висновок про те, що метою заходів контролю (нагляду) є: 1) забезпечення належного функціонування судової гілки влади, здійснення справедливого та об'єктивного судочинства; 2) забезпечення законності та правопорядку в даній сфері; 3) участь у створенні умов для забезпечення судом кожному права на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією, законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Таким чином, очікуваним, суспільно-бажаним результатом досягнення мети контрольно-наглядової діяльності є такий стан судової системи України, який характеризувався би повним домінуванням засад законності та верховенства права в її функціонуванні, довірою до суду та суддів з боку суспільства, професіоналізмом суддів, неупередженим, оперативним, правовим вирішенням спорів між сторонами провадження (с. 110);

- сформовані дисертантом дві групи принципів контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні, а саме: загальноадміністративні та спеціальногалузеві. Загальноадміністративні принципи характеризуються синтезом загальнотеоретичних засад права, управління та контролю як його особливого типу (верховенство права, законність, об'єктивність, аполітичність, гласність, системність, науковість, результативність контролю, незалежність суб'єктів контролю). Тоді як спеціальногалузеві принципи окреслюють специфіку

контрольних процедур у сфері судової влади (пріоритетність органів суддівського самоврядування серед суб'єктів контролю, доступність контролю, невторчання в поточну діяльність судді, відсутність плановості та систематичності заходів притягнення суддів до відповідальності, обов'язкове врахування правового режиму суддівського імунітету та незалежності суддів) (с. 132);

- визначена здобувачем модель структури контролю за діяльністю суддів, що включає наступні елементи: 1) суб'єкт контролю; 2) об'єкт контролю; 3) зв'язки контролю; 4) межі контролю (с. 138);

- виокремлені автором об'єкти контролю за суддями (судом), до яких віднесено: 1) професійного суддю (фізичну особу, яка в установленому законом порядку набула статусу судді та здійснює правосуддя в судах України); 2) фізичних осіб (кандидатів на посади суддів); 3) судову систему (сукупність всіх державних судів України); 4) органи суддівського врядування (Вищу раду правосуддя, Вищу кваліфікаційну комісію суддів України) (с. 192);

- аргументовані здобувачем обмеження державного впливу на правові відносини, які стосуються судів або в яких беруть участі судді, серед яких: 1) інституційно-кадрові обмеження; 2) функціональні обмеження; 3) матеріальні обмеження; 4) кримінально-процесуальні обмеження (с. 252);

- визначені дисертантом напрямки участі міжнародних організацій та інших суб'єктів міжнародного права в процесі контролю за діяльністю суддів в Україні, а саме: 1) політичний вплив на владу; 2) фінансово-економічний вплив на владу; 3) оцінно-суб'єктивний вплив на судову сферу; 4) консультативна, аналітична, просвітницька освітня діяльність міжнародних організацій, їх представництв в Україні (с. 336-337);

- обґрунтовані здобувачем напрямки запровадження позитивного зарубіжного досвіду у сфері контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні, а саме: 1) об'єднання в структурі одного інституту різних самоврядних (незалежних) органів, які володіють повноваженнями кваліфікаційного оцінювання, атестації, призначення (номінування на призначення), звільнення

(подання про звільнення), здійснення дисциплінарного провадження (досвід США); 2) залучення представників громадськості (обраних за відкритим конкурсом) до роботи самоврядних (незалежних) органів з кадровими, дисциплінарними повноваженнями на правах повноправних їх членів, з правом голосу, отриманням платні за власну роботу (досвід Молдови, Литви, Росії, Великобританії (Англії та Уельсу), США; 3) запровадження практики заохочення суддів за сумлінну працю, досягнення в сфері ефективного, неупередженого правосуддя внутрішньокорпоративними суддівськими відзнаками та нагородами (досвід Азербайджану, Молдови, Китаю); 4) обов'язковість застосування процедури психофізіологічного дослідження (тестування) на поліграфі для кандидатів на вакансію судді (досвід Молдови); 5) довший строк давності вчинення правопорушення як підстави настання дисциплінарної відповідальності в цілях зменшення ризику уникнення суддями її настання (досвід Польщі); 6) уніфікована система професійного юридичного навчання, стажування, успішне закінчення яких є передумовами подальшої правничої діяльності, в тому числі для найкращих кандидатів – в якості суддів (досвід Німеччини); 7) зобов'язання органу кваліфікаційного відбору суддів письмово інформувати кандидатів про причини відмови у рекомендації на призначення, і що потрібно зробити для того, щоб в майбутньому підвищити власні шанси – в цілях підвищення прозорості процесу відбору суддів, зростання загального рівня довіри до судової системи (досвід Великобританії на прикладі Англії та Уельсу); 8) участь населення (громадян) через механізм прямої демократії (голосування на виборах) в контролі за суддями шляхом їх обрання на посади та відкликання з посад (досвід США) (с. 391).

У дисертації сформульовано й інші цікаві та корисні положення та висновки.

Однак, як і при дослідженні будь-якої складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і напрямами подальшої розробки даної проблеми.

Зокрема:

1. Потребує уточнення термінологія дисертаційного дослідження, а саме розмежування понять контрольна та контрольно-наглядова діяльність, які автор одночасно розглядає при характеристиці поняття контролю як способу забезпечення законності в діяльності судів (с. 84-105).

2. Запропонований здобувачем перелік критеріїв класифікації контролю за діяльністю суддів в Україні (с. 145) доцільно доповнити таким критерієм, як підстава контролю за діяльністю судів (суддів).

3. Потребує уточнення визначений здобувачем предмет контролю за діяльністю суддів (с. 195), який доцільно доповнити таким елементом, як дотримання суддями правил суддівської етики.

4. Потребує додаткового обґрунтування висновок здобувача щодо доцільності визначення критеріїв оцінювання під час здійснення контролю за діяльністю судів (суддів) лише щодо органів суддівського врядування та щодо суддів, кандидатів на посаду суддів (с. 347), у той час як інші суб'єкти контролю у цій сфері залишилися поза увагою дисертанта.

5. Дискусійним є висновок здобувача щодо можливості запровадження виборності суддів (с. 441), оскільки громадськість не може в повній мірі оцінити рівень професійних компетентностей кандидата на посаду судді, а також через відсутність можливості швидкого реагування на порушення з боку судді, якого можна буде покарати лише через не обрання на наступний строк.

Висловлені зауваження носять характер побажань та не можуть суттєво вплинути на загальну високу наукову цінність рецензованої роботи та позитивну оцінку проведеного автором дослідження.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у: науково-дослідній роботі; правотворчості; навчальному процесі та практичній діяльності.

Основні результати дослідження викладено в одноосібній монографії, 21-й статті, опублікованій у наукових фахових виданнях України, п'яти статтях,

опублікованих у наукових періодичних виданнях інших держав, тезах наукових повідомлень на десяти науково-практичних конференціях та восьми публікаціях, які додатково відображають результати дисертаційного дослідження.

Наведене дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Адміністративно-правове забезпечення здійснення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретну наукову проблему, яка має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Нестор Наталія Володимирівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**Начальник кафедри правового забезпечення
військового факультету фінансів і права Військового інституту
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
доктор юридичних наук, доцент**

I. M. КОРОПАТІК

Підпис Коропатника І.М. засвідчую

